

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو

بررسی تاریخچه تحولات برنامه درسی ریاضی متوسطه در ایران

سپیده نوروزی^۱ و عظیمه سادات خاکباز^۲

کلید واژه‌ها: برنامه‌ریزی درسی، برنامه‌ریزی درسی ریاضی، تحولات برنامه درسی.

مقدمه

تاریخچه برنامه درسی ریاضی متوسطه در ایران و تألیف کتاب‌های درسی همانند سایر موضوعات با فراز و نشیب‌های فراوان و رویکردهای متضادی مواجه بوده است که نکات ارزنده‌ای را با خود به همراه دارد. آموزه‌های حاصل از بررسی سیر تحولات تاریخی تغییر در برنامه‌های درسی ریاضی متوسطه می‌تواند در تدوین اهداف و محتوای برنامه درسی ملی که در سال‌های اخیر آغاز شده است تأثیرگذار باشد و ما را از تکرار تجربیات گذشته بی‌نیاز سازد. با فراگیر شدن آموزش عالی در ایران، دوره متوسطه اهمیت بسزایی در هدایت دانش‌آموزان به رشته تحصیلی متناسب با توانمندی‌ها و در نتیجه آینده شغلی‌شان دارد لذا تهیه برنامه درسی همه‌جانبه و منسجم که نیازهای جامعه و دانش‌آموز را لحاظ نموده و به تجربیات پیشینی به عنوان پشتوانه آینده نگاه می‌کند از اهمیت برخوردار می‌شود همچنین برنامه درسی ریاضی نیز به دلیل ماهیت ویژه موضوعی و نیازهای خاص مخاطب باید مورد توجه قرار گیرد و در این طراحی و تدوین نیاز است تا همانند کشورهای نظیر کره، فنلاند و... که از برنامه‌های درسی قبلی‌شان به عنوان مبنایی جهت ایده‌های جدید استفاده نموده‌اند برنامه‌های درسی قبلی‌مان را مورد توجه قرار داده و از برآیند انتخاب‌ها، اتفاقات و نتایج حاصله با لحاظ نمودن شرایط فعلی برای تدوین برنامه درسی ریاضی متوسطه استفاده نمود، لذا این پژوهش در صدد جمع‌آوری تاریخچه برنامه درسی ریاضی متوسطه در ایران می‌باشد. از سویی فقدان اسناد کافی و سیستمی که بتواند از اسناد تاریخی موجود حفاظت نماید سبب می‌شود تا استفاده از اسنادی نظیر کتاب‌های درسی به عنوان یکی از منابع اصلی این مطالعه به حساب آید. همچنین در نظام آموزشی شورهای نظیر ایران که از سیستم متمرکز استفاده می‌نمایند، کتاب‌های درسی در بسیاری از موارد به عنوان تنها وسیله آموزشی رسمی به حساب می‌آیند که در اختیار معلم قرار گرفته و فرایند یاددهی و یادگیری به اتکای مفاهیم و ارزش‌های صورت گرفته در آن صورت می‌پذیرد و انواع ارزشیابی‌های تحصیلی و امتحانات مربوطه بر مبنای آن صورت می‌پذیرد لذا ارزشیابی از آن مهم بوده (غلام آزاد، ۱۳۹۲) و با توجه به تغییراتی که در محتوا و ساختار کتاب‌ها در دوره‌های زمانی متفاوت به وجود آمده است می‌توان سرنخ‌هایی در مورد تحولات نگاه کلان آموزشی به دست آورد. در حوزه ابتدایی و راهنمایی می‌توان از پژوهش‌هایی که توسط گویا (۱۳۹۰)، عصارزادگان (۱۳۹۰)، غلام آزاد (۱۳۹۲)، حسینی روح‌الامینی (۱۳۸۰) انجام شده است یاد نمود، پژوهش‌های انجام شده در مقطع ابتدایی و راهنمایی گرچه بسیار ارزشمند بوده و از نقاط مبهم برنامه درسی ریاضی ابتدایی و متوسطه پرده برداشته‌اند، اما هنوز نتوانستند همانند کشور کره کلیه اطلاعات مورد نیاز را به عنوان حافظه تاریخی جهت برنامه‌های آینده پوشش دهند این در حالی است که در مقطع متوسطه پژوهشی انجام نشده و فقدان آن دسته احساس می‌شود، لذا در این مقاله به معرفی اجمالی تاریخچه برنامه درسی ریاضی متوسطه ایران خواهیم پرداخت.

روش

در مطالعه‌ی حاضر، مفهوم برنامه درسی، مبین برنامه درسی قصد شده است. مهم‌ترین منبع برای مطالعه‌ی محتوای برنامه درسی ریاضی قصد شده نیز، کتاب‌های درسی ریاضی هستند. این پژوهش با جمع‌آوری اسناد کتابخانه‌ای از دفتر تألیف و بررسی کتاب‌های درسی موجود از دارالفنون تا به امروز، مصاحبه با برخی کارشناسان دفتر تألیف و آنچه که در

^۱ نویسنده مسؤل، دانشجوی دانشگاه تربیت مدرس (sepideh.b.noruzi@gmail.com)

^۲ دکتری دانشگاه شهیدبهبشتی (azimehkhakbaz@ymail.com)

مجلات رشد آموزش ریاضی به ثبت رسیده و مقالات موجود انجام شده است. پس از جمع‌آوری داده، تطابق همگونی داده‌ها^۱ و قرار گرفتن آن‌ها در پیوستار زمانی نقاط عطف شناسایی و با تحلیل حوادث زمینه‌ساز و پیامدهای آن‌ها و صاحب‌مجدد با برخی کارشناسان دفتر تألیف و تحلیل نهایی با کمک اسناد موجود داده‌ها ارائه شدند.

یافته‌ها

مقدمات آموزش رسمی در ایران با تأسیس دارالفنون در سال ۱۲۲۸ هجری شمسی فراهم شد و با آغاز حکومت مشروطه، مدارس متعددی در سطح ابتدایی و متوسطه تأسیس شدند. با تصویب قانون اساسی معارف در ۱۲۹۰ هجری شمسی، ساختار رسمی آموزش و پرورش در ایران شکل گرفت. به طور کلی از آن دوره تا به امروز، می‌توان پنج دوره تغییرات را در برنامه درسی ریاضی متوسطه ایران مورد بررسی قرارداد. دوره اول از ۱۲۹۰ تا ۱۳۴۴ با جهت‌گیری «تکنیکی»، دوره دوم از ۱۳۴۵ تا ۱۳۵۹ با جهت‌گیری «ریاضی جدید»، دوره سوم از ۱۳۶۰ تا ۱۳۸۱ با جهت‌گیری «شناخت‌گرایی»، دوره چهارم از ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۹ با جهت‌گیری «روش‌های فعال» و «حل مسئله»، دوره پنجم از ۱۳۹۰ با جهت‌گیری تربیت انسان برای نیل به «حیات طیبه». هر یک از این دوره‌ها متأثر از حوادث تاریخی، اجتماعی سیاسی آن زمان و دوره پیشینی خود بوده است، گرچه در دوره‌هایی برنامه درسی نانوشته و کتاب‌های تألیفی به صورت هدفمند بوده است و درصدد رفع نواقص برنامه قبلی خود بوده، اما این اتفاق در تمامی دوره‌ها صورت نگرفته و به دلیل فقدان گردآوری این تجارب و تحلیل آن‌ها در تهیه کلیه برنامه‌های بعدی نمی‌توان گفت که این اثرگذاری‌ها از هوشمندی کافی برخوردار بوده و در راستای برنامه‌های کلان برای تهیه برنامه‌های مناسب‌تر در آینده صورت گرفته است.

بحث و نتیجه‌گیری

با مطالعه فراز و نشیب‌هایی که در تألیف کتب ریاضی ایران به وجود آمد انتظار می‌رود دفتر تألیف و سازمان‌های بالادستی و سهیم در امر تألیف با استفاده از نقاط ضعف موجود و آنچه که در سال‌های پیشین اتفاق افتاده به برنامه‌های منسجم‌تر جهت تألیف کتاب‌های جدید روی بیاورند لذا آگاهی و بازبینی تجارب پیشین از اهمیت بالایی برخوردار است.

منابع

- حسینی روح‌الامینی، جمیله (۱۳۸۰). سیر تحول برنامه‌های درسی ابتدایی و راهنمایی (۱۳۰۱ تا ۱۳۸۰). دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش.
- عسارزادگان، نرگس (۱۳۹۰). مطالعه‌ی سیر تحول کتاب‌های ریاضی مدرسه‌ای ایران (ابتدایی و راهنمایی) و تعیین نقش تحولات اجتماعی در کتاب‌های درسی ریاضی از آغاز آموزش رسمی تاکنون. مقاله‌ی مستخرج منتشر نشده از طرح پژوهشی. سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی. پژوهشکده برنامه‌ریزی درسی و نوآوری آموزشی.
- غلام آزاد، سهیلا (۱۳۹۲). گزارش یک پژوهش (ارزشیابی برنامه درسی ریاضی دوره راهنمایی تحصیلی). رشد آموزش ریاضی، ۳۱(۱)، ۴-۹.
- گویا، زهرا (۱۳۷۶). سیر تحول و شکل‌گیری برنامه‌های درسی ریاضی مدرسه‌ای. رشد آموزش ریاضی، ۲۸(۴).

¹ Triangulation

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

سامانه ویراستاری STES

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

کارگاه آنلاین
بررسی مقابله ای متون (مقدماتی)

کارگاه آنلاین
پروپوزال نویسی و پایان نامه نویسی

کارگاه آنلاین آشنایی با پایگاه های اطلاعات علمی بین المللی و ترند های جستجو
بین المللی و ترند های جستجو